ڕۆشنبیره خاوەن تەریقەتەکان! ... محەمەد تەها حوسێن

دوو جۆر هەژاریی هەن: یەکێکیان لە ناوەوەمانە و ئەوەی تریشیان لە دەرەوە. دوو جۆرە دەوڵەمەندیش هەن: یەکێکیان لە ناوەوە و ئەوەکەی تریان لە دەرەوە. هاوکێشەکە لەو خاڵەدا هاوسەنگیی لە دەستداوە، کاتێ ئەوانەی لە ناوەوە هەژارن سواڵ لەوانە بکەن کە لەدەرەوە دەوڵەمەندن، ئەوانەش کە لە دەرەوە هەژارن سواڵ لەوانە بکەن کە لە دەرەوە دەوڵەمەندن.

ئەوەی لەسەر سواڵی ڕۆشنبیریی بەردەوام بێ و هەردەم چاوی لەدەم و دەست و قەڵەمی کۆمەڵێك خوێندەوار بێ لە مێشکی بئاخنن، هەرگیز ناچێتە خانەی خوێنەر و فێرخوازی جیددییەوە، خوێنەری ڕەسەن ئامانجی تایبەتی خۆی هەیە لە خوێندنەوە و هەڵوێستەکانیشی پەیوەستن بەو ئازادیی و سەربەخۆییەی ڕۆشنبیریی دەبوایە یا دەبێ بۆی فەراهەم بکا یا کردبێ.

ئەو کەسانەی هەمیشە چاودێریی قەڵەم و کاغەز و کتێبی جۆرە نووسەرێکن ناوە ناوە تیژیان کەنەوە، کەسانی بیرکەرەوە نین و خاوەنی دید و ڕوانینی خۆیان نین نە بۆ ژیان و نە بۆ دەربازکردنی ساتەوەختەکانی ڕۆژانەی خۆیان. ئەوان لەو سواڵکەرانە جیا نین کە لە سەر شەقامەکان یا شوێنە گشتی و تایبەتییەکان دەست لەبەر خەڵك پان دەکەنەوە. چون خوێندنەوە و کردەی خۆ ڕۆشنبیرکردن کردەکانی بەخێوکردن و پەروەردەکردن کە خێزان و ئۆرگانە کۆمەڵایەتییەکانی دیکە پێیهەڵدەستن بەهێز دەکات و دەیانخاتە سەر ڕاستە هێڵی ئەو چالاکییانەی سەرەنجام بەرهەم لە بیرکردنەوە و هزرین وەدەست دێنن.

ئەوانە هەرگیز ناگەنە ئاستێکی بەرز لە ڕۆشنبیریی کە وەك دەروێش لە دەوری شێخەکانی تەریقەتی جۆرە ڕۆشنبیرییەکی عابدانە بخولێنەوە و بەردەوام لە زیکر و فیکری ئەواندا بن و بۆ ئەوان هەڵوێستیان بەرانبەر هەرچی ڕووداو هەیە لە ژیانی تایبەتی و گشتی خۆیان پێ وەرنەگیرێ.

لەوەش سەیرتر ئەوەیە ئەو خاوەن تەریقەتانە هەرگیز لەوە قەڵس نابن خوێنەرانیان تادێ پیرۆزیان دەکەن و دەیانخەنە نێو سرووت و کەشی دەروێشانەوە، جارێك هەڵوێستێکی کردەیی بەرانبەر ئەو ڕەفتارە نا ڕۆشنبیریانەی خوێنەرانیان وەرناگرن و بە نووسین بێ یا بە گوتار

یا بە خوتبەیەك ناپیرۆزیی خۆیان بۆ ئەوان ئاشكرا بكەن و تێیان بگەیەنن كە ڕۆشنبیری جیددی ئەو كەسەیە هەروەك (ڕیتشارد ڕۆڕتی) دەیووت یەكەم ئیشی داماڵینی پیرۆزی و قەداسەتە لە مرۆڤ و هێنانەوەیەتی بۆ ئاستە ئاساییە ئینسانییەكەی خۆی.

ڕۆشنبیرانی خاوەن تەریقەت لە نێو ئێمەدا هەروەك كارەكتەرە سیاسییە ناسیونالیستییەكان و پیاوانی تەكییە و خانەقاكان چوونەتە زەین و یادەوەریی خوێنەرانەوە و وەك ئەوان بەشان و باڵیان دا هەڵدەدرێ و لێیان گرد دەبنەوە و خواخوای ئەوەیانە خوتبەیەك یا وەعزێكیان بۆ دادێن!!.

ڕۆشنبیرانی خاوەن تەریقەت بەم ڕەفتارە دەروێشیانەی خوێنەر و هەوادارانیان كەوتوونەتە نەشئەیەكی عوسابیانەوە و خۆیان لێبۆتە ئایەتوڵاهولعوزما یا دەلایلاما یا بەتریاركێك و لە دوورەوە پڕشنگی نوورانی خۆیانیان بە شێوەی جیاجیا بۆ پەخش دەكەن.

كەی ڕۆشنبیر یا بیرمەند یا هەر كەسێكی نێو كایەی فەرهەنگ و هزر لەگەڵ ئەوە بووە دەنگی حەشد و عەوام خەنی بكات و بیخاتە حاڵی زیكر و تەهلیلەوە؟، ئەی ئەوە نییە (كاڕڵ یۆنگ) پێمان دەڵێ هەمیشە گۆنگەڵ و حەشد زەمینەی سەرەكی پەتا دەروونییەكانن؟ لۆبۆن و فڕۆیدیش دەیانووت: تاك لە گۆنگەڵدا وەك خۆی ڕەفتار ناكات و دوای ڕەفتاری گشتی دەكەوێ، شیلەر و كێركیگۆر و هایدگەریش ئەو جۆرە عەوامگەرییەیان پێ ونبوون و نامۆبوون بووە؟.

خوێنەری دەروێش ئەو تاكە ونانەن كە دواتر وەك مەڕ و ماڵات دەكەونە دوا ڕۆشنبیران و وەك سیاسییەكان دكتاتۆریان لێ درووست دەكەن.
ئەگەر هەڵگرانی شوناسی ڕۆشنبیریی بەرانبەر هەڵوێستی عەوام و گۆنگەلّی خوێنەرە مەستەكان لە پیرۆزكردن و پەیكەر بۆدرووستكردنیان بەدەنگ نەیەن و ئەو جۆرە دەروێشییە نەكەن بە بابەتێكی ڕۆشنبیری و لەبارەیەوە نەنووسن و لێكۆڵینەوە نەكەن، ئەوا جگە لە هەڵگری ئیجازەی تەریقەت چیدی نین و ئەوەمان بۆ زیاتر دەچەسپێ كە هەر لە بنچینەوە گرێی دەسەڵاتیان هەبووە و كە پێشی گەیشتن ئیدی (خەم و خەونی ڕۆشنبیری)یان نامێنێ و وەك ئەو سیاسییانەیان لێدێ كە گرێی ڕۆشنبیرییان هەبوو و بۆ پڕكردنەوەی لەگەڵ ئەم تەرزە ڕۆشنبیرانە لە دانوستانی بەردەوام دابوون.